

К.Дебюссі, показати рухами різні стани моря: море прокидається, ігри хвиль, діалог вітру та моря. У А.Вівальді слухали «Бурю на морі» і створювали свою бурю в склянках води за допомогою соломинок для коктейлю та рухами в пластичній імпровізації. Дошкільнята мали змогу вільно підібрати атрибути для вираження емоцій у різних станах моря. Цікаві форми роботи були використані з морськими камінчиками: масаж, пальчикові ігри, ритмічне коло, «живі ритми» (за методикою Т.Боровик). Ми підготували схематичні зображення морських мешканців, діти відгадували їх і приміряли на себе ролі медуз, восьминогів, морських зірок, рибок, морських коників, крабів тощо в музично-руховій імпровізації. Однією з цікавих форм роботи в музикотерапевтичній діяльності є хор рук, де діти інсценують текст за допомогою характерних рухів руками, звуконаслідувань, фонем, цікавих атрибутів та ляльок; завершуються такі заняття релаксаційними вправами: дітям пропонується перевтілитися в морські хвилі, водорослі, зайнятися дайвінгом та перевірити спорядження тощо. Тематичний блок занять може тривати від одного тижня до одного місяця в залежності від тематики.

Таким чином, ми стверджуємо, що музикотерапія є позитивним чинником становлення й розвитку гармонійної особистості дитини. Такий підхід у музикотерапевтичній роботі відповідає сучасним вимогам сьогодення.

Список використаних джерел:

1. Вусик Т. Музична лабораторія, або Давайте шуміти! / Т. Вусик // Музичний керівник. – 2013. – № 5. – С. 16.
2. Гаращенко Л. Здоров'язбережувальні технології фізичного виховання дітей дошкільного віку: реалії та перспективи [Електронний ресурс] / Лариса Гаращенко. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vird/2010_9/9.pdf. – Загол. з екрану. – Мова укр.
3. Завьялова В. Ю. Музыкальная релаксационная терапия: Практ. рук-во. / В. Ю. Завьялова. – Новосибирск, 1995. – 124 с.
4. Кэмпбелл Д. Дж. Эффект Моцарта / Пер. с англ. Л. М. Щукин; Худ. обл. М. В. Драко. Минск : ООО «Попурри», 2009. – 312 с.
5. Малашевська І. А. Музичне навчання дошкільників і молодших школярів на основі оздоровчо-розвивального підходу: монографія. / І. Малашевська – Переяслав-Хмельницький (Київ. обл.) : ФОП Домбровська Я.М., 2016. – 210 с.
6. Малашевська І. А. Програма оздоровчо-освітньої роботи з дітьми старшого дошкільного віку "Веселкова музикотерапія" / І. Малашевська, С. Демидова – Тернопіль : Мандрівець, 2015. – 44 с.
7. Музично-оздоровчі мандрівки з дітьми п'ятого року життя: програма і методичні рекомендації / С. В. Боднар [та ін.]. – Тернопіль : Мандрівець, 2017. – 45 с.
8. Петрушин В. И. Музыкальная психотерапия: Теория и практика / В. И. Петрушин. – М. : Гуманит. издат. центр ВЛАДОС, 2000. – 176 с.
9. Федій О. А. Музикотерапія в професійній діяльності сучасного педагога / О. А. Федій // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки. – 2009. – №11 (174). – С. 282-292.

ВИКОРИСТАННЯ ДИДАКТИЧНИХ ІГОР НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ У ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ

Ольга Ганзюк, здобувач ступеня вищої освіти «магістр»

*Науковий керівник: О. В. Шикиринська, кандидат педагогічних наук, доцент
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського (Україна)*

USING DIDACTIC GAMES AT THE MATHEMATICS LESSONS IN THE PRIMARY SCHOOL

Olga Hanzjuk, master's student

Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University (Ukraine)

Анотація. У статті досліджено значення дидактичної гри на уроках математики в початкових класах. Розкрито роль та методичну цінність уроку математики, гри. Здійснено теоретичний аналіз проблеми дослідження.

Ключові слова: форми навчання, ігрові елементи, вимоги, ситуації, правила, математика, дидактична гра, урок.

Abstract. *The significance of the didactic game at the mathematics lessons in the primary school is investigated in the article. The role and methodological value of the mathematics lesson and game are revealed. Theoretical analysis of the research problem is made.*

Key words: *forms of education, game elements, requirements, situations, rules, mathematics, didactic game, lesson.*

Гра розвиває, дає можливість відпочити, навчає. Це явище дуже багатогранне. Дитинство без гри неможливе, адже у грі розвиваються фантазія, уява, творчі здібності.

У новій українській школі велика увага приділяється саме ігровим формам навчання учнів початкових класів. Ігрова діяльність є загальною потребою для дитини, а для учителя – способом реалізації різноманітних завдань освітнього процесу. Дидактична гра є формою навчання, яка вміщує в собі основний елемент – дидактичний, який визначає мету використання гри. Ігрові дії вимагають поступового пояснення, яке має бути доступним взаємозв'язку між практичними і розумовими діями учнів.

Гра супроводжує нас протягом усього життя. А для дитини вона є незамінною в навчанні, основним видом діяльності, тому гру і називають королевою дитинства. Гра стимулює добрий настрій, активізує розумові процеси, підвищує інтерес до знань. Люди завжди намагалися розкрити таємниці гри. Адже вона є привабливою діяльністю для дитини, помічницею педагогу, безмежно складним явищем для науковця [1, с. 277].

Відомо, що початок навчання дитини в школі дуже відповідальний і складний етап у її житті. Для того, щоб була можливість ефективно та якісно засвоювати програмовий матеріал, щоб дитині було цікаво працювати, слід застосовувати ігрові моменти – дидактичні ігри. Саме до ігрової діяльності залучаються навіть найпасивніші учні. Також в ігрових формах навчання використовуються всі рівні засвоєння знань.

Доведено, що саме дидактична гра підвищує ефективність сприйняття учнями навчального матеріалу, урізноманітнює навчальну діяльність, підвищує рівень успішності.

Значну увагу проблемам гри приділяли мислителі й педагоги як минулого, так і сучасного: Платон, Арістотель, Я. Коменський, Ж.-Ж. Руссо, І. Кант, К. Ушинський та інші. Зокрема, Л. Виготський розумів гру як сприятливе середовище для зародження пізнавальних сил дитини та як підґрунтя для перетворення ігрових дій у розумові, назвав її «дев'ятим валом» навчання і виховання [2, с. 12].

В. Сухомлинський писав, що без гри немає й не може бути повноцінного розумового розвитку.

Навчатись, граючись! Ця ідея цікавила багатьох педагогів і вихователів. Практично вирішити цю проблему зміг нині добре відомий всім Ш. Амонашвілі. Він показав, як через гру можна увести дитину в складний світ пізнання: педагог-новатор грає, спілкуючись із своїми учнями. І це важливе вміння дорослої людини стати на один рівень з дитиною щиро винагороджується блиском допитливих очей, живою активністю сприймання, щирою любов'ю до вчителя.

Коли на уроці використовуються елементи гри, то в класі панує гарний настрій, виникає бажання вчитися.

Час для гри настає, коли існує потреба створити додаткове поле навчання, додати сили учням, послідовно впливати на хід і результат їхньої діяльності. Саме завдяки ігровим елементам ми стимулюємо пізнавальні можливості учнів. Адже гра як ніщо інше захоплює дітей.

Першочерговим завданням початкової освіти є надання учням глибоких та міцних знань, виховання інтересу до знань, прагнення до застосування їх на практиці. Збільшення розумового навантаження на уроках математики змушує замислитися над тим, як підтримати в учнів інтерес до навчання. Сучасним та загальноновизнаним засобом активізації навчально-пізнавальної діяльності учнів на уроках математики є ігрова технологія.

Урок, який містить в собі елементи гри, робить процес навчання цікавим, полегшує

засвоєння навчального матеріалу, створює в дітей гарний настрій. Різні ігрові ситуації, які створюються для розв'язування тих чи інших розумових завдань, підтримують і підсилюють цікавість учнів до предмету.

У процесі гри необхідно застосовувати як предмети, які оточують школяра, так і моделі вивчаючого матеріалу для успішного навчання математики. Проте гра – це не забава, що приносить лише задоволення, а вид творчої діяльності, тісно пов'язаний з іншими видами навчальної роботи. Гра – величезний незамінний важіль розумового розвитку дитини.

Однією з необхідних умов соціального й науково-технічного прогресу суспільства є повноцінна математична підготовка учнів загальноосвітньої школи; від її якості залежать науково-технічний, економічний, виробничий потенціал нашої країни [7, с. 22].

Сучасна дидактика, звертаючись до ігрових форм навчання вбачає в них ефективну взаємодію учителя та учнів, продуктивної форми їх спілкування з елементами змагання, природного інтересу. А от цікаві задачі підвищують інтерес до вивчення математики, сприяють свідомому засвоєнню математичних понять, виховують в учнів навички самостійної роботи, прагнення самостійно застосовувати знання.

Відомо, що навчання знаходиться в прямій залежності від рівня активності учнів у цьому процесі. Тому необхідно шукати найбільш ефективні методи навчання для активізації та розвитку в учнів пізнавального інтересу до змісту навчання. А для цього на уроках потрібно використовувати цікаві матеріали. І серед них особливе значення приділяється дидактичним іграм на уроках математики [5, с. 27].

Пізнавальна діяльність учнів має бути захоплюючою, привабливою та радісною. Тому не потрібно відривати від гри, ігрових ситуацій, цікавих вправ першокласників, а навчати їх саме через гру. Учитель повинен навчати дітей, граючись і думаючи.

У дитячому віці є потреба в грі, тому її потрібно задовольнити. Розумно організована гра формує такі риси особистості, як дисциплінованість, стриманість, кмітливність, винахідливість, організованість, рішучість. Пізнавальні й розвиваючі ігри розвивають у дітей логічне мислення, просторове уявлення, багату уяву, фантазію, інтуїцію, конструктивні здібності, волю, пам'ять і увагу. Крім того, вони формують здатність дитини до аналізу і синтезу, абстрагування і конкретизації, узагальнення і порівняння. У процесі гри підсилюються творчі сили і здібності дитини, вона вчиться напружувати розумові зусилля, керувати собою, дотримуватися правил поведінки. Отже, гра є важливим видом діяльності молодших школярів.

Для вивчення математики в початкових класах широко використовуються різні види дидактичних ігор.

Дидактичні ігри дають змогу індивідуалізувати роботу на уроці, давати завдання, посилювати кожному учню, максимально розвивати їхні здібності. Граючись, діти вчаться лічити, розв'язувати задачі, конструювати, порівнювати, узагальнювати, класифікувати, робити самостійні висновки, обґрунтовувати їх.

Гра є одним з шляхів підтримання інтересу молодших школярів до математичних знань. У грі діти шукають можливість для успішного засвоєння математичних дій, понять, формування необхідних умінь і навичок. Завдяки дидактичним іграм можна індивідуалізувати роботу на уроці, давати завдання посилювати кожному учню, максимально розвивати здібності дітей.

Багатьом учням математика нелегка і незрозуміла, тому нерідко вони намагаються запам'ятати правила не розуміючи їх, а це призводить до гальмування дальшого розуміння нового матеріалу.

У грі діти вчаться лічити, розв'язувати задачі, конструювати, порівнювати, узагальнювати, класифікувати, робити самостійні висновки, обґрунтовувати їх. Якщо спочатку учень тільки цікавиться грою, то з часом його уже цікавить пов'язаний з даною грою матеріал, у нього виникає потреба вивчити, зрозуміти, запам'ятати його. Одноманітне розв'язування прикладів і задач стомлює дітей, вони стають байдужими до навчання. Проте те саме розв'язування в процесі гри «Хто швидше?» стає захоплюючою діяльністю [4, с. 912].

Багато ігор вимагають уміння висловлювати свою думку, при цьому потрібно використовувати математичну термінологію.

Добираючи ігри, необхідно обов'язково поєднувати як пізнавальний так й ігровий елементи. Якщо гра організована правильно, то вона більш ніж будь-яка інша діяльність сприяє всебічному розвитку самостійності й самодіяльності учнів на уроках математики в початкових класах.

Дидактична гра має стійку структуру, яка відрізняє її від будь-якої іншої діяльності. Компоненти дидактичної гри:

- ігровий задум;
- ігрові дії;
- правила.

У назві гри виражається ігровий задум.

Пізнавальній активності учнів сприяють ігрові дії, які дають їм можливості проявити свої здібності, застосувати наявні знання, уміння і навички для досягнення цілей гри [3, с. 196].

Правила в грі допомагають спрямовувати ігровий процес. Вони регулюють поведінку дітей і їх взаємини між собою.

Певний результат є фіналом дидактичної гри, який надає грі закінченість. Цей результат виступає рішенням поставленої навчальної задачі й дає школярам моральне та розумове задоволення, а для вчителя є показником рівня досягнень учнів у засвоєнні знань або в їх застосуванні.

При переході від дошкільного дитинства до школи змінюються провідні види діяльності з ігрової на навчальну, і тому особливо важливим у початкових класах є поєднання гри з навчальною діяльністю. Але навчання не можна перетворювати на суцільну гру, учні повинні розуміти, що вчення – не гра, а праця серйозна й відповідальна, але праця радісна й захоплююча.

Оскільки молодший школяр мислить образами, потрібно при застосуванні дидактичних ігор використовувати наочність. Також дітям слід надавати більше самостійності при проведенні ігор. Вони самі повинні стежити за виконанням правил гри, потрібно щоб кожен учасник відчував відповідальність перед колективом [8].

Щоб ігрова діяльність на уроці проходила ефективно і давала бажані результати, необхідно нею керувати, забезпечивши виконання таких вимог:

1. Готовність учнів до участі в грі (кожен учень повинен засвоїти правила гри, чітко усвідомити мету її, кінцевий результат, послідовність дій, мати потрібний запас знань для участі в грі).
2. Забезпечення кожного учня необхідним дидактичним матеріалом.
3. Чітка постановка завдання гри. Пояснення гри має бути зрозумілим та чітким.
4. Складну гру слід проводити поетапно, поки учні не засвоять окремих дій, а далі можна пропонувати всю гру й різні її варіанти.
5. Дії учнів слід контролювати, своєчасно виправляти і спрямовувати, оцінювати.
6. Не можна допускати приниження гідності дитини (образливі порівняння, оцінка за поразку в грі, глузування тощо).
7. Дидактичні принципи організації ігор: доступність, посильність.

На уроці гра повинна бути організованою і цілеспрямованою. Правила для ігор мають бути єдиними, щоб в учнів виробився стереотип. Зміст, форма гри повинні бути посильними для учнів.

Загальні правила для учнів в процесі ігор можна сформулювати так:

1. Уважно слухай і запам'ятовуй хід гри, дії та їх послідовність.
2. Успіх залежить від чіткого усвідомлення кінцевої мети, передбаченого грою результату гри.
3. Слухай відповідь товариша, щоб у разі потреби виправити або доповнити його.
4. Додержуй своєї черги, не заважай товаришам, не роби зайвих рухів, дій, будь дисциплінованим.

5. Визнай свою помилку, якщо доведено, що ти неправий (помилятися може кожен).

6. Не шукай легкого нечесного шляху для перемоги, не хитруй. Цим ти підводиш товаришів і втрачаєш свій авторитет. Поважають лише чесних, справедливих, принципових.

Для учнів першого класу, які ще не звикли до тривалої напруженої діяльності, ігри, ігрові ситуації слід проводити на кожному уроці, тому що діти швидко стомлюються, притупляється їхня увага. Тому доречно використовувати різні ігрові ситуації, вірші математичного характеру для фізкультхвилинки, віршовані математичні задачі.

Гру можна проводити на будь-якому етапі уроку. Наприклад, на початку уроку можна використати усну лічбу, повторення вивченого матеріалу, збільшення знань про геометричні фігури. Ці ігрові моменти мають збудити думку учня, допомогти зосередитися і спрямувати увагу на самостійну діяльність.

Оскільки окремі ігри збуджують дітей емоційно і відвертають їх увагу від основної мети, то ігри з сильним емоційним збудженням слід проводити в кінці уроку.

Доречно використовувати ігри під час перевірки домашнього завдання, вивчення нового матеріалу, закріплення. Адже діти стомлюються від сприйнятого нового матеріалу. Гра дає можливість учням відпочити і повторити вивчене, краще запам'ятати новий матеріал.

Учителям початкових класів слід пам'ятати слова великого педагога С. Шацького: «Гра, це життєва лабораторія дитинства, що дає той аромат, ту атмосферу молодого життя, без якої ця пора її була б втрачена для людства. В грі, цій спеціальній обробці життєвого матеріалу, є якраз здорове ядро розумної школи дитинства».

Список використаних джерел:

1. Ельконін Д. Б. Психологія гри / Д. Б. Ельконін. – М., 1978. – 277 с.
2. Коваленко В. Г. Дидактичні ігри на уроках математики. – М., 1990. – 13 с.
3. Любчак Л. В. Методика організації ігрової діяльності: Практикум / Л. В. Любчак, К. А. Колеснік. – Вінниця : ЦОП «Документ Принт», 2017. – 196 с.
4. Педагогическая энциклопедия. – М., 1965. – Т. 2. – 912 с.
5. Ульяницька Л. С. Ігрові проблемні ситуації / Л. С. Ульяницька // Початкова школа. – 1993. – №9. – 27 с.
6. Щербань П. Дидактичні ігри в навчально-виховному процесі / П. Щербань // Початкова школа. – 1997. – №9. – 18 с.
7. Якиляшек В. Урок математики з елементами гри / В. Якиляшек // Початкова школа. – 1997 – №6. 22 с.
8. Лазаренко Н. И. Проектная технология в обучении: от веб-квеста до блог квеста / Н. И. Лазаренко // Педагогические инновации – 2017: материалы международной научно-практической интернет-конференции, Витебск, 17 мая 2017 г. / Витеб. гос. ун-т ; редкол.: Н.А. Ракова (отв. ред.) [и др.]. – Витебск : ВГУ имени П.М. Машерова, 2017. – С. 88.

ІННОВАЦІЙНІ ФОРМИ І МЕТОДИ ВИХОВАННЯ ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ ДО ЛЮДИНИ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Олена Гнатенко, здобувач ступеня вищої освіти «магістр»

*Науковий керівник: О.В. Колосова, кандидат педагогічних наук, старший викладач
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського (Україна)*

INNOVATIVE FORMS AND METHODS OF YOUNGER SCHOOLCHILDREN'S UPBRINGING OF THE VALUABLE ATTITUDE TO THE INDIVIDUAL

Olena Hnatenko, master's student

Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University (Ukraine)

Анотація. У статті розглянуто роль інноваційних форм і методів виховання ціннісного ставлення до людини у молодших школярів; розкрито перелік форм виховання ціннісного ставлення до людини; підібрані ефективні методи виховання ціннісного ставлення до людини.

Ключові слова: ціннісне ставлення до людини, молодші школярі, форми виховання ціннісного ставлення до людини, методи виховання ціннісного ставлення до людини.